

- [4] *Zrinszky László*: Íratlan szabályok, Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1985.
 [5] *Zrinszky László*: A politika tanítása-tanulása, Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1986.
 [6] *Orosz Sándor*: A tudás fogalma és szerkezete, Főiskolai jegyzetkiegészítő. Kaposvár, 1980.
 [7] *George Vaideanu*: Elméleti és gyakorlati tanulmányok az értelmi nevelés köréből, Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1972—1974., Akadémiai Kiadó, Bp., 1975.
 [8] *Czeslaw Kupisiewicz*: Általános didaktika, Pedagógiai Kutatóközpont, Bp., 1976.
 [9] *Báthory Zoltán*: Tanítás és tanulás, Tankönyvkiadó, Bp., 1985.
 [10] *Orosz Sándor*: Az oktatás mint a tanulás szabályozása, OOK, Veszprém, 1986.
 [11] *Radnai Béla*: Tanulmányok a pályaválasztás és a felnőttoktatás lélektanából, Táncsics Kiadó, Bp., 1980.
 [12] *Szebenyi Péterné—Nyirkos Tibor*: A személyiségközpontú világnézeti nevelés módszerei, Tankönyvkiadó, Bp., 1986.
 [13] *Balogh László*: Feladatrendszerek és gondolkodásfejlesztés, Tankönyvkiadó, Bp., 1987. 10. l.
 [14] *Kulcsár Tibor*: Az iskolai teljesítmény pszichológiai tényezői, Tankönyvkiadó, Bp., 1982.
 [15] *Takács Gábor*: A pedagógus szabadsága. = Pedagógiai Szemle, 1986/5. sz.
 [16] *Luca Márta*: A politikai gazdaságtan-oktatás módszertana, Kossuth Könyvkiadó, Bp., 1985.

DR. JAGUSZTINNÉ DR. UJVÁRI KLÁRA
 Debrecen

Egy írástechnikai felmérés tanulságai

Napjainkban lényegében kétféle írástanítási módszer van használatban:

1. A szóképes előprogramra épülő analitikus-szintetikus eljárás.
2. A globális program.

A két eljárás között arány-, sorrend-, hangsúlybeli különbség van, de alapgondolatuk közös: az olvasásnak és az írásnak a kezdetektől legyen kommunikációs szerepe. Szorosabb így a kapcsolat a beszéddel is.

Az analitikus-szintetikus módszer első 3 hetes időszakában az olvasás előkészítésével az írás előkészítése is folyik, a gyerekek megtanulják a betűelemeket írni. Ezután kezdődik a betűk egyenkénti olvasni és írni megtanítása. E módszer elnyújtott írástanítást alkalmaz.

A globális módszerben a betűelemek tanítása hosszabb folyamat, tart egészen addig, míg a gyerekek megtanulják az összes kisbetűt olvasni. Ezután indul be az írás betűcsoportokban. Ez a módszer késleltetett írástanítást alkalmaz.

Ismeretes még a Zsolnai- és a Lovászné-féle módszer is, de ezek az előbbiektől lényegesen eltérő vonásokat az írástanításban nem tartalmaznak.

Az említett olvasás- és írástanítási módszerek megegyeznek abban, hogy mind-egyik fontosnak tartja a betűírást megelőző előgyakorlatokat, amelyek kiegyenlíthetik a gyerekek grafikus mozgástevékenységében mutatkozó egyenetlenségeket. Az előké-

sztítés azért is fontos, mert a 6 éves gyerek kezének fejlődése még nem fejeződött be, nemcsak növekedik, hanem strukturális átalakuláson, működésbeli változáson is keresztül megy. Ugyanez vonatkozik a gyerekek alakfelismerő, alakelemző képességeinek a fejlődésére, azaz a betűelemek elemi grafikai sajátosságainak (egyenes, függőleges, ívelt stb.) az azonosítására és kézmozgásprogrammá alakítására.

Az írásra való felkészítés már az óvodában elkezdődik meghatározott program alapján. Fontosnak kell tartanunk ezt a munkát. „A tudatosan és tervszerűen alkalmazott játékos módszerek segítségével — az óvodai élet három éve alatt — a gyerekek eljuttathatók egy olyan fejlettségi küszöbüg, amely után az iskolában már nagyobb nehézség nélkül képessé válnak az írás megtanulására.” [1]

Az előkészítő munka egyik lényeges pontja a betűelemek vázolásának, írásának megtanítása. Az elem fontos része az egésznek, a betűnek és ezen keresztül az írásnak. „A betű organikus, szerkezeti felépítése visszavezethető a legegyszerűbb alapelemekre, a vonalakra (függőleges, vízszintes, ferde, ív . . .), a mozgástendenciákra és a ritmusra. A betű elválaszthatatlan a vonaltól és annak törvényeitől, akár írott vagy nyomtatott betűről legyen is szó. Szépességét az alkotó elemek vonalainak lendülete, ereje, harmóniája adja. A vonal és a mozgás kapcsolata erős. A vonalban mozgásképzeteket sűrítünk össze, mert a mozgás folyamatosságában vonalakat látunk és fordítva. Ezért a vonal a betű formanyelvén a mozgás időbeliségének átvitele a térbe.” [2]

Ezeknek tudatában láttunk hozzá egy mikromódszertani vizsgálathoz, felméréshez, amely azt hivatott megfigyelni, hogy milyen eredménnyel zárják az iskolások a 3 hetes íráselőkészítő szakaszt, s hogyan végzik el ugyanezt a munkát a nagycsoportos óvodások.

1. A felmérés módszere

A felmérést részben a debreceni Hunyadi János Általános Iskolában végeztük. Azért választottuk ezt az iskolát, mert volt olyan első osztálya, amelybe a gyerekek ugyanabból az óvodából kerültek át (létszám: 28).

A felmérésre szeptember végén került sor, a lapok kitöltésére az anyanyelvi óra kb. 25 percét vettük igénybe. Ez az idő elegendő is volt, néhány gyerek kivételével, akiknek meg kellett az idejét toldani 2—3 perccel. Alapvetően tehát 80 elemet (20 betűelem négyszer ismételve — 14 betűelem + kapcsolások —) produkáltak 1500 másodperc alatt, azaz kb. 17—18 másodpercet töltöttek egy elem megírásával.

A másik színhely a Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolája volt. Ebbe az osztályba a város különböző óvodáiból származó gyerekek járnak (létszám: 23). A felmérés lefolyása megegyezett az előzőekben írtakkal.

Elvégeztük a felmérést 6 olyan első osztályos tanulóval is, akik nem voltak óvodások, csak iskolaelőkészítőn vettek részt. A 6 tanuló a Bocskai István Általános Iskolából és a Tanítóképző Főiskola Gyakorló Általános Iskolájából került ki (sajnos, több ilyen gyereket nem találtam).

A három iskoláscsoportnak elmondtuk, hogy egy kis írásmunkát kérünk tőlük. Minden tanuló kapott egy felmérőlapot. Ezután elmagyaráztuk, hogy betűelemek írását kell elvégezniük. Ismerősek ezek a betűelemek, hisz mindegyiket tanulták, írták. A feladat annyi, hogy az előírt elemek sorait folytassák, mindegyikhez írjanak 4-et. (Volt, aki végigírta a sort.) Más utasítást nem adtunk, hogy ne befolyásoljuk a gyerekek tevékenységét. Hozzá tettük még azt is, értékelve, elmarasztalva nem lesz a munkájuk. Adataik közül csak az iskola nevét rögzítettük, a nevüket pedig egy esetleges későbbi írás-felméréssel való összehasonlítás céljából jegyeztük fel. Íróeszközük a ceruza volt.

A kísérleti személyek 4. csoportját a debreceni KLTE Óvodájának nagycsoportja adta (létszám: 22). A felmérés időpontja máj. 21-én, de. 10 órakor volt. A megíratást foglalkozási időben végeztük. A gyerekek előző nap voltak iskolalátogatáson, ahonnan jó benyomásokkal tértek haza. Így a feladat megírása előtt és alatt is nagy érdeklődést mutattak a munka iránt. A lapokat mindenki elé letettük az óvodai kisasztalukra. A feladatot az óvó néni ismertette, majd még egyszer elismételte. A munkaeszköz ceruza volt, ezzel ők is otthonosan bánnak már. Bár az utasítás úgy szólt, hogy csak 2—2-t

írjanak le egy fajtából, az elején nagy lendületükben többet is lerajzoltak. Legtöbben az első sorral kezdték, de volt egy-kettő, aki a legalsó sorokkal. Viselkedésük igen széles skálán mozgott. Egy részük „fegyelmezetten”, 2—2-t írva folyamatosan dolgozott. Volt, akit le kellett állítani, hogy ebből elég. 2—3 gyereket noszogatni kellett, hogy egynél többet írjon, vagy próbálkozzon meg a nehezebbekkel is. 15—30 percet volt szükségük, 3 gyerek nagyon lemaradt. Az óvó nénik nem segíthettek, mindössze biztatás, dicséret hangozható el. Az óvodások kedvvel, felszabadultan töltötték a lapokat, csak a lemaradó gyerekeknél látszott a végén, hogy ők elfáradtak, ez „munka” volt számukra.

A kísérleti személyek, illetve csoportok ilyen fajta összeválogatását főképpen a kíváncsiság sarkallta. Ha összevetjük egy azonos óvodából bekerült első osztályos csoport munkáját egy többféle óvodából összeállított osztállyal, mutatkozik-e valamiféle egyöntetű óvodai hatás vagy nem.

Nagycsoportos óvodásoknál pedig azt szerettük volna megfigyelni, hogy milyen grafikai készségek rendelkeznek az iskolába lépés előtt közvetlenül, s nehézséget okoz-e nekik a szabályokhoz való alkalmazkodás.

2. A felmérőlap felépítése

Az 1. osztályos füzetlapnak és vonalazásnak megfelelő 14 fősorból, illetve alapvonalból álló oldal, minden vastag (alap-)vonal kezdetén 2—2 előnyomatott betűelem. A betűelemek távolsága az írásmunkafüzet távolságainak felel meg. Az elemek nehézségi sorrendben követik egymást függőleges irányban (nem minden betűelemet szerepeltettünk):

- 9 sorban önmagukban állnak.
- 5 sorban kapcsolva találhatóak:
 - 3 sorban önmagával kapcsolva,
 - 2 sorban másik elemmel kapcsolva.

Az elemek között váltakoznak egysoros és kétsoros változatok. A kapcsolt betűelemek közül:

- 3: önmagával kapcsolt egysoros,
- 1: kétsoros kapcsolva egysorossal,
- 1: kétsoros kapcsolva kétsorossal, 3 sormagasságot adva.

Az önmagukban álló betűelemek közül:

- 6: egysoros,
- 3: kétsoros.

3. Mikrovizsgálati szempontok

Vizsgálatunkban a következő írástechnikai hibákat elemeztük:

Íveltérés: az illető elemeknél az ívelt vonalak kövrésége, soványsága, a körvonalaknál a kerekítéses eltérések, a kapcsolásoknál a vonalvezetések hibái.

Dőlés: az álló, valamint az álló egyenesből is összetevődött betűelem jobbra vagy balra dőlése.

Sorvonal el nem érése: A szükséges alsó vagy felső sorvonalat, vagy egyiket sem érinti a vonalvezetés.

Sorvonal túllépése: a szükséges alsó vagy felső, vagy mindkét sorvonal túllépése.

Fordított elemkép: a betűelem megfordított alakítása.

Betűírás: a betűelem felcserélése a betűformával.

Utánzóképtelenség: az alakítás felismerhetetlenségig való kuszáltsága.

Metszési pont eltérése: a betűelem nem szabályosan, a megfelelő vonal alatt vagy felett metszi a sorvonalat.

Bizonytalan vonalvezetés: reszketeg, határozatlan vonalvezetés.

Kezdőponthiba: a betűelem kezdőpontja nem a szabálynak megfelelő helyre tevődött.

Befejezőpont-hiba: a betűelem befejezőpontja nem a szabálynak megfelelő helyre tevődött.

Ívismétlés: az ívelt, kerekített vonalak nem fedik egymást.

Sorkihagyás: valamelyik sor kitöltetlenül maradt.

Távolságtartás: a szabálynál sűrűbben vagy ritkábban követik egymást a betűelemek.

4. Vizsgálatunk eredményei

Az eredményeket a könnyebb áttekinthetőség kedvéért egyszerűen számszerűen, vizsgálati csoportokra lebontva, táblázatokba foglaltuk. A táblázatok jelzik:

- a csoport megnevezését, létszámát,
- a betűelemek fajtáit,
- a hibatípusokat.

A beírt számok azt mutatják, hogy az illető csoporton belül melyik betűelemnél milyen hibát hány vizsgálati személy munkájában találtunk (ahol nincs szám, ott nem találtunk hibát). A vízszintes sorok számai jelezhetik azt is, hogy különböző személyek követték el ugyanazt a fajta hibát más-más betűelemnél: pl. az azonos óvodából érkezettek táblázatában bizonytalan vonalvezetési hibát 4 különböző gyerek vétett:

egy a felső ívelésnél,
 egy a horogvonalnál,
 egy az összekapcsolt hurokvonalnál,
 egy a felső hurok — alsó hurok összekapcsolásánál;

de jelezhetik azt is, hogy ugyanaz a személy vétette ugyanazt a fajta hibát más-más betűelemnél: pl. az azonos óvodából érkezettek táblázatában a „Sorkihagyás” hibáját ugyanaz a tanuló követte el a 8 fajta betűelemnél.

A táblázatokban függőleges soronként összesítést is végeztünk, amely egy-egy betűelemfajta-ra eső összes hibaszámot jelzi. Jellemezni az első három értéket jellemeztük leginkább.

I. táblázat

NAGYCSOPORTOS ÓVODÁSOK														
Létszám: 22.	Betűelemfajták													
Hibatípusok	I n u o l t j c s m e e t r c c l y													
Íveltérés	—	6	7	3	—	—	—	—	1	6	—	1	—	2
Dőlés	—	1	1	—	1	4	3	—	2	5	—	7	—	4
Sorvonal el nem érése	—	1	—	—	1	4	3	—	1	1	3	4	1	7
Sorvonal túllépése	7	6	5	4	2	4	3	4	6	—	1	1	3	3
Fordított elemkép	—	—	—	—	—	1	7	—	—	—	2	—	—	4
Betűírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utánzóképtelenség	—	1	2	—	2	5	4	1	1	2	7	6	7	7
Metszési pont eltérése	—	—	—	—	—	13	11	—	—	—	—	—	—	16
Bizonytalan vonalvezetés	2	2	2	3	2	3	2	2	4	3	7	3	4	8
Kezdőpont-hiba	—	—	—	—	—	2	1	—	2	—	1	1	—	1
Befejezőpont-hiba	2	—	1	—	4	1	2	—	2	—	1	6	3	—
Ívisméltés	—	1	—	3	—	1	—	—	—	6	—	—	2	—
Sorkihagyás	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Távolságtartás	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
Összesítés	30	37	37	32	31	57	56	27	38	42	41	48	47	71

Kiemelkedően sokan vétettek hibát a felső-alsó hurok összekapcsolásában. Ez várható volt, egyrészt azért, mert ez a betűelem-kapcsolat bizonyult az egyik legnehezebbnek minden csoportnál, másrészt azért, mert a magában írt felső és alsó hurok is már eleve nehézséget okozott az óvodásoknak. A számok azt is mutatják, a hurok sorvonalon való elhelyezése ment legbíbásabban. Oka nyilvánvaló: az óvodásoknak ilyenfajta gyakorlattal még nem kell rendelkezniük. (Amely elemmel már találkozhattak valamilyen foglalkozáson — pl. kör, álló egyenes —, azok vonalvezetése sikerült a legjobban.)

ÓVODÁBA NEM JÁRTAK														
Létszám: 6	Betűelemfajták													
Hibatípusok	I N U O l f j c S m e e h c c l y													
Íveltérés	—	4	3	1	—	—	—	1	3	2	—	4	1	1
Dőlés	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—
Sorvonal el nem érése	—	—	1	—	1	1	2	1	—	—	1	1	1	1
Sorvonal túllépése	2	1	—	2	—	1	—	2	—	—	1	1	3	—
Fordított elemkép	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—	—	—
Betűírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utánzóképtelenség	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	1	—	3
Metszési pont eltérése	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—
Bizonytalan vonalvezetés	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kezdőpont-hiba	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Befejezőpont-hiba	—	—	—	1	1	—	—	—	1	—	—	1	1	1
Ívismétlés	—	—	—	—	—	1	1	1	—	2	—	—	2	—
Sorkihagyás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Távolságtartás	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Összesítés	5	7	6	6	4	9	9	7	8	6	5	12	10	8

A csoport munkáiban leginkább az álló egyenes és a horog összekapcsolásában volt hiba, azon belül is az összekapcsolás ívének a megírásában. Ugyancsak összekapcsolt elemek jelentették a nehezéget másodsorban. A burokvonalak írásának bibáiból a sorvonal és burokvonal megfelelő ponton való metszése emelkedik ki.

EGY ÓVODÁBÓL SZÁRMAZÓK														
Létszám: 28	Betűelemfajták													
Hibatípusok	I N U O l f j c S m e e h c c l y													
Íveltérés	—	13	10	6	—	4	5	5	10	10	2	6	3	9
Dőlés	4	1	2	—	2	2	2	—	2	4	1	10	1	6
Sorvonal el nem érése	—	1	—	3	—	4	2	1	1	1	9	1	1	1
Sorvonal túllépése	—	3	—	2	—	2	—	1	4	6	3	2	3	1
Fordított elemkép	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Betűírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utánzóképtelenség	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1
Metszési pont eltérése	—	—	—	—	—	21	11	—	—	—	—	—	—	25
Bizonytalan vonalvezetés	—	—	—	3	—	1	—	3	6	1	7	3	4	5
Kezdőpont-hiba	—	—	—	—	—	3	—	—	5	—	2	—	—	—
Befejezőpont-hiba	—	—	—	—	3	—	4	1	7	—	1	4	3	2
Ívismétlés	—	2	—	2	—	—	—	1	—	4	—	—	9	—
Sorkihagyás	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	1	1	1	1
Távolságtartás	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
Összesítés	19	36	27	31	21	53	40	38	51	41	42	42	40	66

A kísérleti személyek munkáiban legtöbb bibával az összekapcsolt alsó és felső burok sikerült. A számok azt mutatják, hogy a csoportnak nagy nehezséget a megfelelő metszéspontok eltalálása jelentett, ami már a felső burok magában való leírásakor is megmutatkozott. Valószínű, ez a betűelem-kombináció az, amelynek produkálása folyamán szüntelen korrekcióra, fázisstervezésre van szükség, s így nehezégi foka többszöröse az egyszerű betűelemeknek. Ezért célszerű az íráselőkészület és írástanítás folyamán erre több gyakoroltatási időt szánni, illetve fázisokra bontva gyakoroltatni.

KÜLÖNBÖZŐ ÓVODÁBÓL SZÁRMAZÓK														
Létszám: 23	Betűelemfajták													
Hibatípusok	l n u o v l j c s m e e h c c l y													
Íveltérés	—	13	11	7	—	—	—	1	9	10	3	8	3	6
Dőlés	5	3	1	1	2	5	4	—	2	3	2	6	—	6
Sorvonal el nem érése	—	—	2	1	—	2	4	—	—	2	3	—	2	7
Sorvonal túllépése	—	1	2	1	—	1	—	—	3	1	—	1	4	2
Fordított elemkép	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	3
Betűírás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Utánzóképtelenség	—	—	—	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	2
Metszési pont eltérése	—	—	—	—	—	12	8	—	—	—	—	—	—	16
Bizonytalan vonalvezetés	—	—	—	1	1	1	1	1	6	—	—	4	1	5
Kezdőpont-hiba	—	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—
Befejezőpont-hiba	—	1	—	—	2	—	2	—	2	—	—	7	1	6
Ívisméltés	—	1	1	—	—	—	—	—	—	4	—	—	3	—
Sorkihagyás	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Távolságtartás	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
Összesítés	18	32	30	24	18	36	42	15	36	33	21	39	27	66

Ennél a csoportnál is az összekapcsolt felső és alsó hurok alakítása eredményezett különböző-fajta hibákat legnagyobb számban. A metszéspontok el nem találása nemcsak ennél az elemnél szem-betűnő, hanem az alsó ívelés írásánál is. Ezenkívül az álló egyenes és a horogvonal begyes kapcsolódásának íve is rosszul sikerült.

A különböző kísérleti csoportok első számú hibáit összevetve a következőt látjuk: az 1. osztályosoknak legtöbb problémát az összekapcsolt betűelemek szabályos leírása okozta, ezek közül is kiemelkedik a felső hurok és az alsó hurok, valamint az álló egyenes és a horogvonal kapcsolata. Összetettségnél fogva igen nehezek, tehát sok gyakorlást kívánnak. Ugyancsak erős koncentrációt és sok gyakorlást igényel az alsó hurok és a felső hurok szabályos vonalmetszése, valamint a hurokvonal helyes irányba vezetése.

5. A hibatípusok gyakorisági indexei

Az előző táblázatok vízszintes sorainak adatait is összesítettük, ez adta a hibaszámot. Majd a csoportlétszámhoz viszonyítottuk a hibaszámot, ez adta az indexszámot. (Megjegyzés: a kísérleti személyek munkáiban az egy sorban többször előforduló ugyanazt a hibát egynek vettük.) Minél jobban közelít az indexszám a csoport-(lét)számhoz, annál hibátlanabb a betűelemek írása. Amelyik rubrikában nincs indexszám, az azt jelenti, hogy az a hibatípus nem fordult elő a csoportban.

Hibatípusok	Nagy- csoportos óvodások	Óvodába nem jártak	Egy óvodából származók	Különböző óvodából származók
Íveltérés	0,84	0,30	0,33	0,58
Dőlés	0,78	2,00	0,75	0,57
Sorvonal el nem érése	0,84	0,60	1,12	1,00
Sorvonal túllépése	0,44		1,03	1,43
Fordított elemkép	1,57	2,00	—	2,87
Betűírás	—	—	—	—
Utánzóképtelenség	0,48	1,00	7,00	3,28
Metszési pont eltérése	0,55	1,50	0,49	0,63
Bizonytalan vonalvezetés	0,46	—	0,84	1,09
Kezdőpont-hiba	2,75	3,00	2,80	7,66
Befejezőpont-hiba	0,95	1,00	1,12	1,09
Ívisméltés	1,69	0,85	1,55	2,55
Sorkihagyás	11,00	—	3,50	—
Távolságtartás	0,08	0,21	0,13	0,12

6. A teljesítmények határértékei:

a) Nagycsoportos óvodások

Legjobb eredmények:

— betűíráshibát nem követtek el. (Ez érthető is, hiszen az óvodások között igen ritkán fordul elő az, hogy már ismeri valaki a betűket, tehát nincs összetévesztési alapjuk.)

— kitöltetlenül nem hagytak sort.

Legrosszabb eredmények:

— az elemek közötti megfelelő távolság be nem tartása,

— sorvonalak túllépése,

— bizonytalan vonalvezetések,

— utánzóképtelenség.

Ezek az indexszámok várhatóak is voltak bizonyos mértékben, hisz az íráselő-készítés munkálatai még náluk nem fejeződtek be (pl. mozgáskoordináció kialakítása, határozott vonalvezetés stb.). Figyelemre méltó az, hogy a további hibatípusokhoz kapcsolódó indexszámokat összehasonlítva az 1. osztályosok indexszámaival nagyon nagy értékkülönbséget nem láthatunk. Ez remélhetőleg azt jelenti egyrészt, hogy az óvodában (óvodákban) igen hatékony ún. íráselőkészítő munka folyik, másrészt, hogy óvodásaink nagy része a nagycsoport befejezésekor éretté vált az iskola megkezdésére.

Személyekre lebontva természetesen elég nagy különbségeket tapasztaltunk a teljesítmények között, és ezek különböző okokra vezethetők vissza. A „jó” munkát végzetek (a 20-ból 9) közül 6-nak pl. van nagyobb testvére, eredményeikbe valószínű ez a tény is belejátszott. 6 óvodás munkáját minősítettük „rossz”-nak. Közülük egyé 70%-ban firkálásnak tekinthető. A 6-ból 5 még egy évet marad az óvodában, 3-at belőlük éretlennek minősítettek az iskolaérettségi vizsgálaton.

b) Óvodába nem jártak

Legjobb eredmények:

- betűírás, bizonytalan vonalvezetés, sorkihagyás nem volt,
- kezdőpontok jó elhelyezése.

Legrosszabb eredmények:

- az elemek közötti megfelelő távolságok be nem tartása, íveltérés,
- sorvonal túllépése, el nem érése.

Az indexszámokat összevetve a többi 1. osztályos csoporttal, két hibatípus kivételével, itt némileg gyengébb eredmények születtek. Persze, ha itt is személyekre lebontanánk az elemzést, egész szélsőséges produktumokat találnánk: a nagyon szép munkától az igen gyengéig mindent.

Összegezve: úgy érezzük, hogy az iskola megkezdése előtt a gyerekeknek az óvodai felkészítő munka mindenképpen hasznára válik.

c) Egy óvodából származók

Legjobb eredmények:

- fordított elemkép, betűíráshiba nem volt,
- utánzóképtelenség-hiba kevés volt.

Legrosszabb eredmények:

- elemek közötti megfelelő távolságok be nem tartása,
- íveltérés,
- sorvonalmetszés.

Ez a tanulócsoporth rendelkezik a legalapvetőbb képességekkel, a betűelemek utánzásával, megfelelő elhelyezésével, de a nagyobb koncentrációt, pontosabb vonalvezetést igénylő mozzanatoknál már sok hibát vétettek.

Ha összehasonlítjuk a különböző óvodából származók csoportjának munkájával, ill. indexszámaival, szembetűnő eltérést nem találunk. Más szóval: a betűelemek elsajátításának végére a gyerekek munkájában nem mutatható ki olyan eltérés, jellegzetesség, ami arra engedne bennünket következtetni, hogy itt szerepet játszott az a tény, hogy az egyik kísérleti csoport egy óvodából, a másik különböző óvodából származott.

d) Különböző óvodából származók

Legjobb eredmények:

- betűírás-, sorkihagyáshibát nem vétettek,
- kezdőpontok elhelyezése.

Legrosszabb eredmények:

- az elemek közötti megfelelő távolság be nem tartása,
- dőlés,
- íveltérés.

Bár az előző kísérleti csoportnál is a többször előforduló hibák között megtalálható a „dőlés”, ennél az első osztálynál erőteljesebben. Ha az eddig bemutatottakon kívül is a még részletesebb elemzésünk adatait is bemutatnánk, látszana, hogy a kísérleti személyeknél egyaránt találunk jobbra és balra döléseket. Nagyobb számban dőlnek a betűelemek balra.

Ugyancsak figyelemre méltó, hogy eddig minden csoportnál a leggyengébb indexszám a betűelemek távolságának be nem tartásából született. Az óvodásoknál már megemlítettük ennek okát. (Náluk többnyire kisebbek a távolságok.)

Az iskoláscsoportok ezen hibái nem egyöntetűek. Míg az „Egy óvodából származók” közül 11-en nagyobb és csak 4-en kisebb távolságot alkalmaztak a betűelemek között, a „Különböző óvodából származók” közül nagyobbat egy sem, viszont 13-an kisebbet, az „Óvodába nem jártak” 2 hibaelkövetője is kisebb távolságot használt.

IRODALOM

[1] *Mészáros Vincéné*: Íráselőkészítő az óvodában, 1986. (Kézirat).

[2] *Fischer Ernő*: Betűírás, I. rész, Tankönyvkiadó, Bp., 1987.